

ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของเด็กปฐมวัย: A Systematic Review and Meta-Analysis

ดร.อรินรดา ลาดลา แพทย์หญิงทิพา ไกรลาต ศูนย์อนามัยที่ 8 อุตรดิตถ์

1 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันเด็กหลายล้านคนทั่วโลกมีการเจริญเติบโตไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน จากการศึกษาในปี 2020 เด็กทั่วโลกมีภาวะเตี้ย 149.2 ล้านคน มีภาวะน้ำหนักเกิน 38.9 ล้านคน และมีภาวะผอม 45.4 ล้านคน แต่ละปีมีเด็กเสียชีวิตจากขาดสารอาหาร 5 ล้านคน สูญเสียค่าใช้จ่ายปีละ 1-2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ผลกระทบ: เด็กเตี้ยทำให้สมองพัฒนาด้านความคิดช้า เด็กผอมการสร้างภูมิคุ้มกันของร่างกายลดลงทำให้เจ็บป่วย ยิ่งผอมพัฒนาการจะล่าช้าและเด็กอ้วนเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง ที่ผ่านมามีการทบทวนงานวิจัยอย่างเป็นระบบแต่ไม่เป็นปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทบทวนข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน สำหรับนำไปวางแผนป้องกันต่อไป

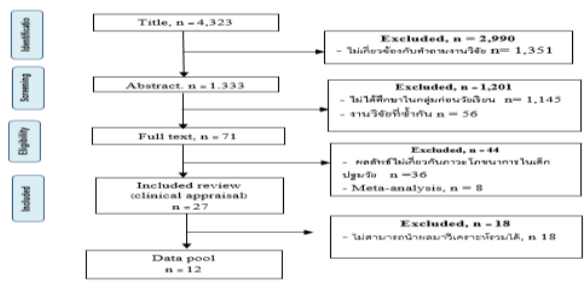
2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโภชนาการในเด็กปฐมวัยด้วยวิธีการทบทวนงานวิจัยอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์เมตาดาต้า

3 วิธีการศึกษา

สืบค้นข้อมูลจาก MEDLINE, EMBASE, SCOPUS ,Web of Science, CINHAL,EBSCO , Cochrane Library ,ThaiLis, Google scholar และสืบค้นรายงานวิจัยด้วยมือ ใช้หลัก PICO สืบค้น ดังนี้ P : เด็กปฐมวัย I: ปัจจัยที่มีผล O: ภาวะโภชนาการ สืบค้นงานวิจัยระหว่างเดือน ม.ค.2555 – เดือนม.ค.2565 ทุกขั้นตอนดำเนินการโดยนักวิจัย 2 คนที่เป็นอิสระต่อกันหากความเห็นไม่ตรงกัน ประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ 3 เพื่อหาข้อสรุป ประเมินคุณภาพและวัดผล adjusted Odds Ratio (ORadj) นำเสนอพร้อม 95% CI วิเคราะห์ผลโดย Meta – analysis แปลผลด้วย Forest plot

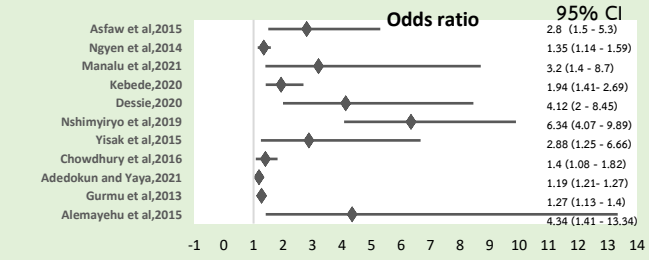
Figure 1: Study flow diagram

4 ผลการศึกษา

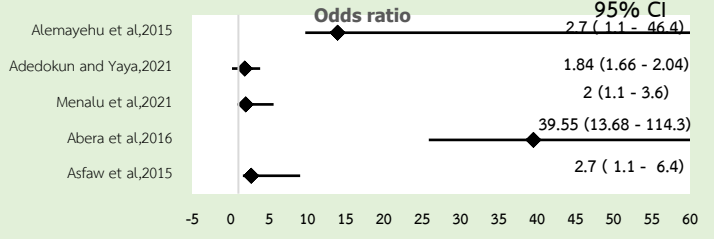
ผลการสืบค้นพบงานวิจัยมีคุณภาพจำนวน 71 เรื่อง ผ่านเกณฑ์พิจารณาและประเมินคุณภาพงานวิจัย จำนวน 27 เรื่อง พบ 12 ผลการศึกษาที่สามารถรวมวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อภาวะทุพโภชนาการในเด็กปฐมวัย

- พบ 11 การศึกษา รวมผลวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อภาวะเตี้ย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา มารดา (อ่านเขียนไม่ได้/ต่ำ) การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (<6ด./ไม่ได้) ฐานะครอบครัว(ยากจน) พื้นที่อาศัย(ชนบท) และแหล่งน้ำดื่ม

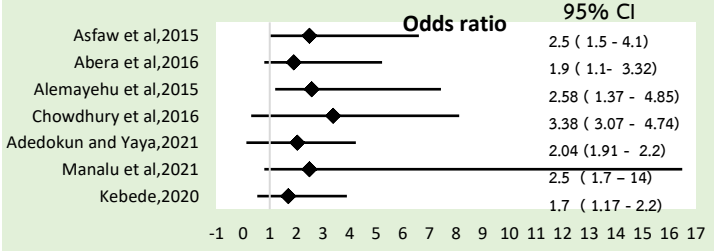

4 ผลการศึกษา(ต่อ)

- พบ 5 การศึกษา รวมผลวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อภาวะผอม ได้แก่ ระดับการศึกษา มารดา (อ่านเขียนไม่ได้/ต่ำ) การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (<6ด./ไม่ได้) การดูแลขณะตั้งครรภ์ (การฝากครรภ์) และอุจจาระร่วง

- พบ 7 การศึกษา รวมผลวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อภาวะน้ำหนักน้อย ได้แก่ เพศ อายุ พื้นที่อาศัย (ชนบท) ระดับการศึกษา มารดา (อ่านเขียนไม่ได้/ต่ำ) การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (<6ด./ไม่ได้) ฐานะครอบครัว (ยากจน) และแหล่งน้ำดื่ม

5 อภิปรายผลการศึกษา

- ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะทุพโภชนาการในเด็กปฐมวัย มีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ 1) ปัจจัยที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา พื้นที่อาศัย ฐานะครอบครัว 2) ปัจจัยที่สามารถปรับเปลี่ยนได้แก่ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การดูแลขณะตั้งครรภ์และโรคอุจจาระร่วง ดังนั้นการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการในเด็กปฐมวัยควรมุ่งเน้นด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหาไปที่ปัจจัยที่ปรับเปลี่ยนได้ จึงจะเกิดประสิทธิผลได้เร็ว

6 ข้อเสนอแนะและการทำวิจัยครั้งต่อไป

- เมื่อทราบปัจจัยควรนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ประกอบการวางแผนป้องกันและควบคุมไม่ให้เกิดภาวะเตี้ย ภาวะผอมและภาวะน้ำหนักน้อยในเด็กปฐมวัย
- ควรส่งเสริมสุขภาพมารดาและสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์จนถึงหลังคลอดโดยตระหนักถึงภาวะโภชนาการและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- ควรดำเนินวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อหารูปแบบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการในเด็กปฐมวัยโดยเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน